

Turkey in the 20th century
Standard level
Paper 1

Friday 29 April 2016 (morning)

1 hour 30 minutes

SOURCE BOOKLET

Instructions to candidates

- Do not open this source booklet until instructed to do so.
- Use the sources to answer the questions in paper 1.

5 pages

2216–9024
© International Baccalaureate Organization 2016

Tema 1**20.Yüzyıl doğarken Türkiye**

Aşağıdaki kaynaklar ve ilgili sorular Sanayi Devrimi'nin Osmanlı'da sanayileşme ve sanayileşmenin sosyo-ekonomik etkileri hakkındadır.

Kaynak A Deniz T Kılınçoğlu, *The Political Economy of Ottoman Modernity: Ottoman Economic Thought During the Reign of Abdülhamid II (1876–1909)* (2012) üzerine özet

Kılınçoğlu bu [Osmanlı'da sanayileşme ve sanayi devrimi ile gelişen ekonomik] yeni düşüncelerin Genç Türkler'in siyasi programını da etkilediğini söylemektedir. Mesela, Sabahaddin Bey, bürokratik ve komün bir düşünce yapısına sahip olan Osmanlı toplumunu bireyci ve girişimci vatandaşlar haline getirmeyi önermiştir.

Kaynak B Alıntı, G. Ökçün, *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi. Osmanlı İmparatorluğu'nda Batı Anadolu ve Balkanlarda fabrikalar hakkında özet, Sanayi Devrimi ve Osmanlı, 1972.*

Ege Bölgesi, özel sektörce kurulan fabrika alanında önde gelen bir gelişme izlemiştir. Burada daha çok yabancı sermaye tarafından çeşitli iş kollarında fabrikalar kurulmuştur. İngiliz Abbot ailesi 1861'de İzmir'de bir Müslin Boyama ve Basma Fabrikası kurmuştur. Ancak yerli esnaf loncalarının muhalefeti bu fabrikanın kısa zamanda kapanmasına yol açmıştır.

Yine Ege Bölgesi'nde çoğu İngilizlere ait olmak üzere sayıları 20'ye varan iplik boyama fabrikaları bulunmaktaydı. J.B. Gout adlı İngiliz girişimci 1863 yılından başlayarak yaklaşık 10 yılda İzmir, Manisa, Aydın, Tire, Bayındır ve Menemen'de on pamuk çırçır fabrikası kurmuştur. MC Andrews ve Forbes isimli bir şirket 1854–1875 yılları arasında Aydın, Söke, Kuşaklı ve Nazilli'de dört meydan kökü işleme fabrikası açmıştır. Bunların yanı sıra Filibe'de 1864'de bir pamuk fabrikası daha üretime geçirilmişti. Ayrıca 1852'de Lübnan'da 5'i Fransız, 2'si İngiliz ve ikisi de yerli sanayici tarafından işletilmek üzere 9 iplik fabrikası çalışmaktaydı.

Kaynak C Alıntı, II. Abdülhamit Dönemi İstanbul Sanayii üzerine yazılmış tezden alıntı, V. İpekçi, Marmara University, (2012).

Osmanlı iç ticareti 1700–1922 yılları arasına dış ticarete nazaran hem hacim olarak hem de önem olarak daha büyüktür. 19. yy.'da uluslararası ticaret 64 kat büyürken Osmanlı devletinin ticaret artışı 10 ila 16 kat arasında gerçekleşmiştir. Klasik dönemde son derece önem taşıyan Osmanlı topraklarının batı için önem derecesi 19. yy'da eskiye nazaran yüksek değildir. Osmanlı ekonomisi küçülmemiş aksine büyüme göstermiştir. Dünya ticareti için ölçeği eskisi kadar önemli değildi. Bu ticaretin artışında demiryolları ve buharlı gemilerin ticaret hayatına girmesi önemli rol oynamıştır. Dünya ticaretinde denizlerde gemi tonaj miktarı 19. yüzyıl başından 1876 yılına gelindiğinde 32 000 tondan 3 293 072 tona yükselmesi Osmanlı'nın dünya ticaretindeki konumu göstermesi açısından önemlidir.

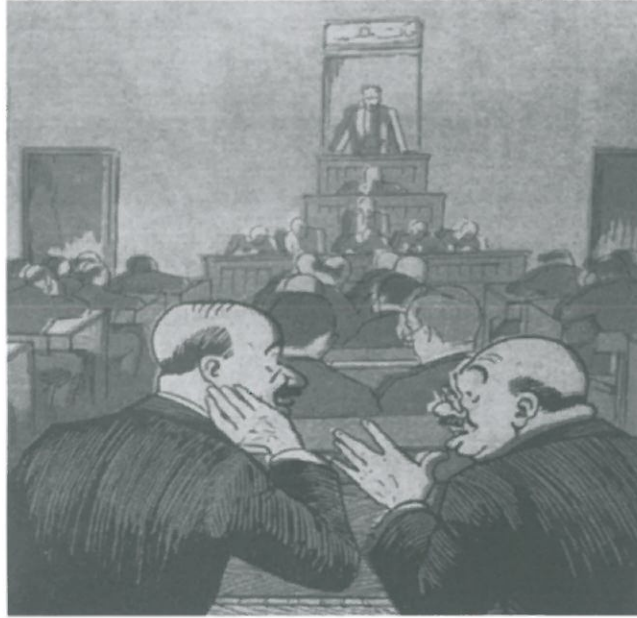
Tema 2 Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu (1923–1945)

Aşağıdaki kaynaklar ve ilgili sorular Türkiye Cumhuriyeti'nin 1923–1945 yılları arasındaki demokratikleşme çabaları ile ilgilidir.

Kaynak D Alıntı, Çok Partili Düzene Geçiş, Profesör Sina Akşin, Türk akademisyen ve tarihçi

Atatürk, koşulların elverişsizliğine rağmen, 1930 yılında bu düşüncesini uygulamaya koydu. Çok-partili bir dizge kurulacaktı. Kurulacak muhalefet partisinin karşı-devrimciler için bir umut kapısı olmaması için önlemler alınacaktı. Bu amaçla o sıra Paris'te Türkiye Büyükelçisi olan arkadaşı Fethi'yi (Okyar) görevlendirdi. İki Ağustosta konuyu görüştüler ve Fethi'ye güven vermek için, Atatürk'le sözleşme yapar gibi, bir mektuplaşma oldu. Yine Fethi'ye güven vermek için, Atatürk bir bölüm CHP milletvekilinin ve kız kardeşi Makbule'nin yeni fırkaya girmesini istedi. Atatürk iki fırka arasında yan tutmayacağını söylüyordu. Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın ikinci adamı bireyci, klasik liberalizmi savunan Ahmet Ağaoğlu idi. Atatürk, Devrimin tümüyle tartışma dışı olmasını, iktisadi konuların tartışılmasını istiyordu. Nitekim, İsmet Ankara-Sivas demiryolunun açılışında (30 Ağustos 1930) yaptığı konuşmada, Cumhuriyet Halk Fırkası'nın "mutedil (ılımlı) devletçi" olduğunu söyledi. Serbest Fırka da hükümetin demiryolu yapma programını eleştiriyordu. Serbest Fırka 12 Ağustos 1930'da kuruldu.

Kaynak E *Dönem yayınlarından bir karikatür. Ahmet Kuyaş, Feroz Ahmad, vd. Tarih 1839–1939, 1.baskı, s313, İstanbul (2006).*

Halk Fırkası Kongresi'nde:

- Gazi'nin bu ulvi, güzel, yüksek sözlerinden sonra ben ağzımı açamam; ya sen?...
- Ben esasen dört senedir ağzımı açmış değilim ki.

Kalem, sayı 3, 20 Ekim 1927.

Kaynak F

Cumhuriyet'in eski sayılarından bir sayfa, Radikal gazetesi websayfasından alıntı, 2010

Cumhuriyet
Mihvere Karşı Harbe Girdik
Millet Meclisi dünkü tarihi toplantısında 'Almanya ile Japonya'ya ilânharb kararını oy birliğiyle verdi.
Birleşmiş Milletler beyannameğine katıldık, San Francisco dünya nizami konferansına gideceğiz.
Başbakan ve Hükümet Bakanları şifresizdir.

San - Francisco'ya dün resmen davet edildik
Heyetimiz yakında seçilecek ve hususi bir uçakla yola çıkacak

Almanya'ya savaş ilan edilmesinin sonucu hemen girildi: Martın ilk haftasında

'Almanya'ya 1 Mart'tan itibaren savaş ilan etme kararı, Meclis'in 23 Şubat tarihli oturumunda alındı. Amac, San Francisco toplantısına katılabilmektir.

Demokrasiye geçiş kararı alan ve 1950 seçimini kaybeden Cumhurbaşkanı İsmet İnönü...

1945'in üç büyükleri, Kırım'daki Yalta Konferansı'nda. Solda: İngiltere Başbakanı Winston Churchill, ABD Başkanı Franklin D. Roosevelt, Sovyetler Birliği lideri Josef Stalin.

Tema 3

Dünya Savaşları arasındaki küresel değişimler ve Türkiye üzerindeki etkileri (1918-1939)

Aşağıdaki kaynaklar ve ilgili sorular 2. Dünya Savaşı öncesinde Türk Dış Politikası ile ilgilidir.

Kaynak G

Y. Okur et all., Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi 12, MEB (2012). 1936 yılından bir gazeteden sayfa.

Kaynak H

Alıntı, Prof. Dr. H. Köni, II nci Dünya Savaşı Öncesinde Türk Dış Politikası.

Ortaya çıkan resim Türkiye'nin "barış cephesi" dediği İngiltere ve Fransa'nın yanında olmaya 1937'lerde karar vermiş olduğu ve bu kararın daha sonraki devrede değişmediği şeklindedir. Almanya ve İtalya'ya karşı denge siyaseti güderken kendini Balkan Paketi ve Sadabat Paketi ile güvenceye almıştır. Boğazlar konusunda ise Türkiye'nin tavizsiz olduğunu görüyoruz.

Kaynak I

Alıntı, Prof. Dr. Bayram Bayraktar, Atatürk'ün Orta Doğu Politikası, Atatürk Dil Kurumu Yayınları (2007).

Atatürk, bu dönemde büyük devletlerin Orta Doğu'daki emperyalist emellerine set çekebilmek için Arap dünyası ile iyi ilişkiler kurulması gerektiğini savunmuştur. Bombay Chronicle'de yayınlanan ve Atatürk'e atfedilen 27 Temmuz 1937 tarihli bir haberde; Atatürk: "Avrupa bu mukaddes yerlere temellük etmek için yapacağı ilk adımda bütün İslam aleminin ayaklanıp icraata geçeceğinden hiç şüphemiz yoktur..." diyerek Batı Emperyalizminin Orta Doğu'daki emellerine karşı olduğunu ve bu emelleri engellemenin yegane yolunun da bölge devletleriyle iyi ve işbirliğine dayalı ilişkiler kurmak olduğunu belirtmektedir. Nitekim Sadabat Paketi bu hedefin önemli adımlarından biri olmuştur.

